List 3. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. januarija 1881.

Obseg: Kmetovalcem in se posebno manjšim kmetom treba je nujne pomoči. — Klic našim deželnim in državnim poslancem iz Vipavske doline. — Cigani — grozen davek. — Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda. (Dalje.) — Narodno delovanje na glasbenem polji. — „Die Publicistik der Gegenwart". — Šolske novice. — Ni ne boj rodoljubov naših za narodnost našo nastal še le v novejših časih! — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetovalcem in še posebno manjšim kmetom treba je nujne pomoči.

Spisal dr. Jan. Bleiweis.

Ni ne prazno vpitje to, da kmetijstvo od dne do dne bolj propada in da hitre in izdatne pomoči potrebuje, da se reši pogina.

Tako imenovano „agrarno vprašanje" postalo je resno vprašanje današnjih dni.

Govor, s katerim je Nj. veličanstvo cesar odprl sedanji državni zbor, in Hohenwartova interpelacija: oboje spričuje, da se tudi na višjem mestu priznava živa potreba, da se mora po postavodajni poti kaj odločnega storiti na prid kmetijstvu Marsikak kmetovalec, naj je še tako priden in varčen, in naj je še tako zavzet za zboljšanje in napredek kmetijstva, se samotež ne more izkopati iz stisek, ki ga tarejo brez krivde njegove, vzlasti če zaporedoma trpí po vremenskih nezgodah.

Velikanske naloge so tedaj, katere ima pred seboj sedanji državni zbor, ki ima vse to popraviti, kar je nečimurno toliko let zanemaril in zakrivil prejšnji zbor, katerega „liberalna" večina pod „liberalnimi" ministerstvi se ni brigala za kmeta prav nič, marveč državni denar na milijone sipala svojim privržencem in celó uravnavo zemljiškega davka tako zavlekla, da se je potrosilo kakih 20 milijonov gold. za uravnavo zemljiškega davka, pa se vendar — ničesa ni uravnalo! Gluhi in slepi za kmetijstva nadloge in za narodne pravice narodov avstrijskih so gospodovali po svoje in za svoje, prilastivši si celó laži-imé „ustavovercev" rekši: „mi smo država!" Uboga taka država!

Kakor rečeno, za blagor kmetijstva se nemčurska klika celó nič ni brigala, čeravno ves svet vé, da ravno kmetijski stan daje državi največ davka v denarjih in s krvjo (vojaki) svojo.

Al pustimo to, kar je — bodi Bogu potoženo — bilo, in obrnimo se do tega, kar je predmet temu spisu, kako namreč naj bi se kmetijstvu pomagalo; vsaj samo s tem, da se očita, česar so pregrešili poprejšnji državni zbori z vlado svojo, in da javkamo o nadlogah kmetijstva, mu ni nič pomagano.

Ker se za trdno nadejamo, da državni zbor prav kmalu prične postavne naredbe snovati na prid kmetijstvu, naj nam je dovoljeno, razodeti svoje misli o tem, razsodbo pa zaupljivo prepuščaje prevdarku poslancev naših in njihovih enakomislečih družnikov v državnem zboru. Da bi se pa vse potrebne agrarne reforme izvršile na vrat na nos, tega pač nihče ne zahteva, kdor vé, po kolikih sredstvih je treba pomoči.

Dober gospodar prične gospodarstvo svoje s tem, da zmanjša stroške svojega gospodarstva. Varčnost (štedljivost) mora tudi državnemu gospodarstvu biti prvo načelo, kajti s tem polajša davkovska bremena kmetovalcem in vsem drugim stanovom. Prihraniti se pa dá državi na milijone stroškov s spremembo dosedanje uprave (Verwaltung), po kateri naj se popusti sedanji strogi centralizem, deželam pa dá več samouprave. Poglejmo le na Hrvatsko, kjer je načelnik vlade odgovoren deželnemu zboru in je tako v eni osobi zedinjena višja deželna oblast. Čemu treba drago plačanih c. kr. okrajnih glavarjev, ko bi nekdanji okrajni komisarji dandanes tem lože ves njihov posel opravili zato, ker so občine mnogo posla prevzele? Čemu toliko v pokoj dejanih nižjih in višjih oficirjev, ki bi še prav lahko svojo službo opravljali? Čemu treba tistih c. kr. dragoplačanih okrajnih nadzornikov ljudskih šol, ki šol nič bolje ne nadzorujejo kakor nekdaj brezplačni dekani? Čemu to in uno, kjer bi se na tisoče stroškov državi prihranilo — al kaj bi to štreno dalje predli, ker le bolj posrednje spada v vrsto onega, s čemur se ima kmetijstvu pomagati.

Vrnimo se tedaj do sredstev, s katerimi naj bi se kar naravnost kmetijstvu na pomoč prišlo.

Da kmetovalec v dolgove zabrede, to je glavni vzrok njegovih nadlog; dolgovi pa so rak, ki spodjeda gospodarstvo. Kmetovalec išče na upanje denarja, ki ga potrebuje, in ga, če posojilo vknjižiti (intabulirati) dá na posestvo svoje, tudi dobí za 6, 8, 10 ali še več odstotkov, če pade oderuhu v pest. Ko bi kmetovalec izposojeni denar mogel obrniti za kako posebno zboljšanje svoje kmetije, no, to bi še dobro bilo, ker bi tako zboljšano kmetijstvo donašalo več dohodkov, — al dolg se dela večidel iz druzih vzrokov. O zapravljivcu tukaj ne govorimo; al ta si želi kmetijo kupiti, da bi postal sam svoj gospodar, in tako z dolgovi prične gospodarstvo, — uni, kedar po očetu prevzame gospodarstvo, mora svojim bratom ali sestram izplačati precejšnjih zneskov, — drugi pošilja več fantov v višje šole, ki mu prizadevajo stroškov čez njegovo moč, — in tako je še druzih vzrokov dokaj. Kme-

tovalec postane zadolžen, mora visoke obresti (činže) plačevati po 6, 8, 10 ali še več od sto, — njemu pa kmetija donaša komaj 3 ali 4 odstotke. No, kam pa pelje to? Da pokončuje svoj gozd, če ga ima, ali, da kos za kosom prodá od svojega zemljišča, da je čedalje manje, in na zadnje še ostanek more na boben; kedar pa do tega pride, prodaja vse, kar le iz zemlje izruvati ali s hiše in druzega poslopja odtrgati more.

Na tak način zadolženo posestvo kmetovalčevo je prvi korak k propadu kmetije, — po tem pa zabrede čedalje globokeje v dolgove, ker dandanes ne manjka tistih oderušnih pijavk, ki mu še denarja na posojilo ponujajo za judovske obresti. Po pravici smemo tedaj reči, da hipotekarno zadolženje, to je, tako zadolženje, pri katerem se upniku zastavi posestvo, je sila nevaren izrastek današnjega modernega denarnega in kreditnega barantanja, ki ga zadnjih deset let čedalje več vidimo na svetu.

Naj po vsem tem zdaj razodenemo svoje misli, s kakimi postavnimi naredbami bi se dalo v okom priti propadanju malih kmetij.

1. Kakor pri nekaterih (fideikomisnih) velikih posestvih, naj tudi za male kmetije se naredí postava, po kateri kmetije lastnik ne more celega posestva zadolžiti. Če so uže nekdaj grajščaki spoznali, da je na korist naslednikom treba, vsaj en del posestva zavarovati, na katerega se ne sme dolg narejati in se je s tem stabiliteta grajščinska ohranila zakaj bi se — z ozirom na današnji grozni propad kmetij — enaka postavna naredba ne upeljala za male kmetije? Tudi v zahodnih državah amerikanskih, kakor tudi v Kanadi veljajo postave, ki eksekutivne prodaje celega posestva zavoljo dolgov ne dopuščajo; ta postava se tam imenuje „homestead laws“ (Heimstetten-Gesetz, domovja postava). V imenovanih državah, kjer so posestva sila velika, je po 240 oralov v prepoved dejanih, ki se posestniku zavoljo dolga ne smejo eksekutivno prodati. Po tej postavi stojí kmetovalec vsaj deloma na trdnem. Če veljajo take postave kje drugod, zakaj bi ne obveljale pri nas, kjer je kmetijstvo v tako nesrečnih razmerah.

2. V isti namen treba nam je postave za dedinsko nasledstvo (Erbfolgegesetz) v ta cilj in konec, da se sinu, ki ima po očetu posestvo prevzeti, ne naložé tolika bremena, da mora preje ali pozneje na kant priti s podedovano (poerbano) kmetijo.

3. Postavno naj se prepové neizmerno razkosevanje zemljišč s tako odločbo, da toliko zemlje ostane zmerom skupaj, da se rodovina kakih 5—6 glav od posestva živiti more.

4. Uže davno pričeta postava za zložbo zemljišč (Commassationsgesetz) naj se kmalu dovrši.

5. Postava zoper oderuštvo naj se nemudoma vpelje.

6. Svobodno ženitovanje naj se ustavi in občinam pravica dá, da morejo zakone hlapcev in druzih nemaničev zabraniti.

7. Posojilnice (založnice) naj se v središči vsake dežele ustanovijo, pri katerih bi kmetovalec proti primernemu poroštvu pa brez velikih potov in kolekovih stroškov posojilo dobil.

8. Želeti bi bilo tudi, da se postavna kontrola priredi, katera nadzoruje, ali je kmetovalec izposojeni denar res obrnil v zboljšanje svojega kmetijstva ali pa ne.

9. Ker zadnja leta čedalje dalje sega tisti grozni vandalizem, da lastniki tacih posestev, ki se imajo eksekutivno prodati, jih na vso moč pokončujejo, je tudi postave potreba, po kateri se v okom pride razuzdanemu početju.

10. Za pouk naših kmetov v kmetijstvu se ubogo malo storí. Za pouk obrtniške mladine so se naredile realke, za poúk kmetijske mladine so nižje kmetijske šole le še bele vrane, in popotni učitelji kmetijstva tudi redka prikazen. Ni tedaj čuda, da mora naš kmet misliti, da se kmetijstva ni treba prav nič učiti in da zadostuje, kar sin vidi pri svojem očetu, ki se je tudi le sam po svojih izkušnjah prav ali ne prav učil. Res je sicer, da se na nekaterih ljudskih šolah učí nekoliko sadjereje ali kak drug odlomek kmetijstva, in da sem ter tje je kaka „nadaljevalna kmetijska šola“, — al vse to so nekake drobtine brez sisteme, brez prave organizacije. In vendar je dobro organiziranih nadaljevalnih kmetijskih šol povsod tam po kmetih treba, kjer so ljudske šole. Ko je mladeneč dovršil ljudsko šolo, ne na preveč let raztegneno, naj se takemu, ki ne gré v gimnazijo ali realko, ampak domá pri kmetijstvu ostane, odpre za par let nadaljevalna kmetijska šola, da se v njej podučí vsaj v glavnih strokah umnega kmetijstva. S tolikim znanstvom navdani mladeneč postane potem uže pripraven, da na kmetijstvu svojega očeta ali na svojem kmetijstvu dela umne izkušnje.

Organizacija nadaljevalnih kmetijskih šol po kmetih je tedaj živa potreba; take šole bodo prava vseučilišča kmetijski mladini in velikanska pomoč, da kmetijstvo pride na bolji stan. —

To so misli, katere razodenemo našim poslancem z željo, da bi jih blagovolili prevdariti in oceniti.

Če vé kdo še kaj druzega, naj pové, vsaj je gotovo, da bode državni zbor se v prihodnjem zasedanji uže lotil postav, po katerih se glavni steber državni — kmetijstvo — reši čedalje žalostnejega propada.

Klic našim deželnim in državnim poslancem
iz Vipavske doline

Če morebiti ne sploh, pa vsaj nam Vipavcem je predobro znano, da je vipavski kmetovalec največji revež, kakor hitro ga trta par let zaporedoma zapusti, to je, ako mu ne obrodí. Vipavski kmetovalec pridela le redko redko kako leto dovolj živeža, osobito pa žita, to je, turšice in ječmena, druzega žita pa tako skoro ne seje. Med desetimi leti more Vipavec gotovo vsaj v treh turšice dokupiti, če tudi je še tako dober posestnik in gospodar. Za obleko si ne pridela ne ene same nitke ne, vse si mora kupiti. Z eno besedo: vipavski kmetovalec si mora razen malo repe, zelja in fižola — pa še te pridelke mu čestokrat suša vzame — vse iz za vino strženega denarja kupiti, pa še davke in vse drugo plačati. Dohodkov iz živinoreje uže skoro v poštev ni jemati, kajti množina živine se je vsled vednih slabih vinskih letin — v poslednjih 10 letih je bila le ena dobra vinska letina, namreč leta 1875., med ostalimi pa je bilo le troje srednjih, vse druge bile so pa prav slabe — tako skrčila, da je žalostno videti. Srenje, katere so štele pred 10 leti od 35 do 40 parov volov, imajo jih danes le 8 do 12; krav si drži uže najboljši posestnik le toliko, da ima za hišo potrebnega mleka, pa še med temi, koliko jih ni uže v računu, da se bodo morale na spomlad ali pa še poprej prodati za — plačanje davke.

No, v prošli zimi je vsled nenavadno ostrega mraza pa še vrhu vsega tega toliko trt popolno pozeblo, da je groza! Celó polje, kjer je bilo poprej na tisoče plant, to je, vrst trt med njivami, je zdaj vse golo. Vsi le nekoliko proti severu viseči vinogradi so tudi pozebli.

Zima prošlega leta je storila, da so posestniki, kateri bi imeli 200 kvinčev vina pridelati, le 20 do 30 kvinčev pridelali, po katerem pa še skoro nobeden ne praša. Zima prošlega leta je storila, da se na trtah, katere so vendar iz tal kaj pognale, v tekočem letu zopet nič pridelalo ne bode, ampak še le v letu 1882. Al koliko pa je še takih trt, katere so iz zemlje pognale? Skoro čisto nič! Da, zima prošlega leta je storila, da dosti, in večina prav dobrih kmetov kake dobre bodoče vinske letine ne pričakuje, kajti stare trte so pozeble, novih nasaditi pa ni s čem, ker ni denarja, — ne gnoja. Brez denarja se ne dá vinograd znova nasaditi, brez gnoja pa trta v Vipavi ne rodí, dasiravno se ji nekateri z nazivom „kranjski paradiž“ rogajo.

Videti to materijalno stanje vipavskega kmetovalca stopili so uže meseca marca ali aprila prošlega leta vsi vipavski župani skupaj, ter so sl. okrajnemu glavarstvu v Postojni respektive sl. deželni vladi prošnjo vložili, naj bi se vipavskim kmetovalcem za leto 1880. in 1881. kaj davkov odpisalo — al brez vspeha. Pozeba trt se neki po obstoječih propisih ne smatra za „Elementarschaden“, in s tem je bilo konec besedi! To je vendar nesmisel postavodajstva, katera debelost Nanosa presega! Vložila se je še druga prošnja, pa, kakor sem imel pri občnem zboru naše vipavske kmetijske podružnice slišati, rešila se je neki s tem, da se je reklo, da škoda zime dokazana ni, kakor da bi Vipavci nalašč za kako kratkočasje trte požagali in posekali!

Velečastiti gospodje deželni in državni naši poslanci! Vipavskim kmetovalcem, odločno rečeno, najmarljivejšim in najštedljivejšim cele Kranjske žuga popolni gospodarski propad, in to ne po lastnem zakrivenji!

Vipavec dela poleti in pozimi neumorno. On ne popije od 30 pridelanih veder vina koj polovice ali še več, marveč prodá vse do zadnje kaplje. On se ne živi od rac, gosí, puranov in kopunov, kar sem vse pri kmetih v nekem drugem vinorejskem delu naše dežele videl. On se živi od polente, repe, zelja, fižola, ječmena in močnika.

Gospodje deželni in državni poslanci, osobito gosp. državni poslanec Adolf Obreza, kakor sam posestnik v Vipavi, usmilite se vipavskega kmeta! Povzdignite v državnem zboru svoj glas v ta namen, da se sl. vlada in loco o obupnem stanu vipavskega kmeta prepričati blagovoli, da se mu pa tudi pomaga. Pobiranje davkov se ne sme nadaljevati, marveč vsaj za dve leti, ako ne popolnem ustaviti, pa vsaj bistveno znižati, kajti najmanjši kmetje in tudi uže boljši so se lotili za davke prešiče in gnoj prodajati. Za Boga! kaj bode ž njimi brez zabele na njihovo jed, brez zabele na njihova zemljišča?!

V Vipavi je sploh potreba, da posebna komisija skupaj stopi ter kmetiško stanje natanko preišče in pretrese, ter da potem visoka vlada kmetovalcem izdatno na pomoč pride; kajti če tega ne storí, bode iz toliko pridnih in marljivih ljudí kmetovalcev prav toliko beračev. V Vipavi je treba indirektne in direktne pomoči, drugače vsled popisanih elementarnih uím pride vse na kant.

Ponavljam tedaj do Vas rodoljubnih gospodov deželnih in državnih poslancev iskreno prošnjo: usmilite se Vipavčev, to pa kmalu, koj, da ne bode prepozno!

Na Slapu 12. januarija 1881.

Rihard Dolenc,
predstojnik vipavske kmetijske podružnice.

Cigani — grozen davek mnogim kmetom.

Letošnjih „Novic“ 1. list je v poročilu centralnega odbora družbe kmetijske omenil tudi razpravo o ciganih, ki jo je sprožila podružnica novomeška, katera prosi, naj bi družba kmetijska veliko nadlogo, ki jo cigani delajo ljudém po kmetih, resno prevdarila in se za pomoč obrnila do sl. deželne vlade. Ker smo prepričani, da kmetje tudi po druzih krajih čutijo to veliko nadlogo, bi pač kake posebne postave zoper ciganstvo potreba bilo, ako ne zadostuje postava zoper potepuhe (Vagabundengesetz). Naj se v „Novicah“ oglasijo tudi občine iz druzih krajev, ki so v tacih nadlogah, da dobí naša peticija več veljave.

Podlaga, na katero se je oprl sklep naše podružnice, bilo je sledeče poročilo velecenjenega uda podružničnega:

„Veliki in zares uže preobčutljivi so davki, katere ubogi kmet nositi mora. Ni mi treba jih na drobno naštevati. Kdor le kaj posestva ima, mora prenašati to pretežavno breme.

V okolici novomeški pa imamo strahoviti davek, kateri, kolikor je meni znano, ubozega kmeta in vse prebivalce novomeškega okraja tako hudo tlači, da menda nikjer ne tako, kakor tukaj. Ta uíma tukaj bolj kakor kje drugod naše poljske pridelke spodjeda. Ta nadloga nam plodove in hoste uničuje. Ta sila nam pa tudi doma nikdar mirú ne dá, ter nam nepreneboma poleti in pozimi — dan na dan — sitnost in škodo dela. In pri vsem tem smo v vednem strahu, da nam ne le živino, da nam celó pohištvo pokončá.

In ta nepotrebni, čez vso mero hudi davek v našem okraji so potepinski cigani. Ena leta sem nimamo pred to tatinsko druhaljo prav nobenega mirú več. Včasih so se pritepli kak teden v en kraj, potem smo imeli nekoliko časa mir. Al zdaj še ne odnese ena jata svojih nestrpljivo nadležnih pet, uže je druga drhal, še hujša tukaj. Ogerski, hrvaški, nemški cigani zraven kranjskih — vsa sodrga se sme klatiti tù okoli. Vsi jesenski pridelki, vsaka hosta in vsi pašniki, od kar mora ubogi kmet tako visoke davke odrajtovati, to vse je prosto tej nesnagi, ki seboj vlači po več razstradanih kljus, psov in svinj, ki nam brez vsega strahú veliko škodo dela.*) In mož, ki toliko trpí, da si neizmerne davke vendar kako pristrada, nima še domá nikoli mirú. In zoper to veliko nadlogo nima ubogi kmet nobene pomoči! In ako tem klatežem ne dá vsega, kar zahtevajo, mu ne le žugajo, marveč mu otrovajo živino, najraji prešiče, da poginejo; in večkrat živina še pojema, uže je cigan tu in nadleguje gospodarja, naj mu prepusti otrovano žival, kar se mnogokrat zgodí.**)

Sliši se pa in ta govorica gre okoli, da novomeška gospôda (menda vendar ne vsa?) zagovarja to tatinsko druhal! S kakošnimi razlogi neki?***) Želeti bi bilo, da bi taki človekoljubi bili le kakih 14 dni v kmetiški hiši in sami skusili to nadlogo, kakor jo skušati mora ubogi kmet. Tudi bi dobro bilo, da bi vsak ciganski

---

*) Privleče se jih včasih kakih 12—16 oseb, imajo po 6 konj, psov itd. seboj, pa se vselijo v hosti. Uboga potem hosta in zajci!

**) Lanskega leta okoli kresa je prišla ciganka k mlinarici v Golnivasi, vidi prešiča (nad 2 centa težkega) ter pravi: „prase bude krepalo“, čeravno je bil zdrav. In čez 3 dni je res poginil, kajti zavdala mu je. Najraji gredó nad kuretino in svinje; ostrupijo jo, živad pogine in kmet jo zakoplje; cigan pa potem pride in jo izkoplje.

***) So tudi brezvestni usnjarji, ki kupujejo cele velike lonce svinjske masti od ciganov; vsaj bi vendar morali vedeti, da je ukradeno blagó!

*

zagovornik občutil britkost, kakor jo občuti revež, ki si je z neznanskim trudom izredil prešička, ne, da bi ga sam za potrebo imel, ampak da bi ga prodal za davke; pa mu ga potepinski cigani otrovajo in požrejo. Misliti je, da bi potem tudi ciganov sit bil."

Zgodovinske stvari.

Krščanstvo pri Slovencih do Ciríla in Metoda.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

III.

Skoro popolnem zatrto je bilo krščanstvo o prihodu naših še poganskih očetov. Da ni precej oživelo, potrjujejo zanesljivi historični virniki, kajti novi naseljenci skušali so si pred vsem pridobiti politično bodočnost; ta želja pa jih je zapletla v vojske z različnimi, deloma še divjimi, deloma uže omikanimi sosedi: na severozapadni strani z Bavarci, ki so posebno hlepeli po sedanjem Koroškem, — v zapadu z Longobardi, ki so stegovali svojo gospodujočo roko do Soče, — na jugu z Grki. Najhujši pa so bili Avari (Obri), kateri so gospodovali nad Slovenci čez 20 let. Napadali so od izhoda od ogerske strani skoro neprenehoma naše prednike; mastili so se od njihovih žuljev in grozovitosti počeli, katere opisovati se mi pero ustavlja. Čakali so rešenja, dokler jih ne oprosti težke sužnosti hrabri Samo, Slovan po rodu, ki po slavni zmagi 35 let (624—659) srečno vlada naše očete. Žalibože, da razdene po njegovi smrti nesrečna nesloga slovensko kraljestvo, ki je obetalo tako lepo bodočnost. Sledé mu vojvodje, ki so se še več kot preveč uklanjali tujim vlastim Bavarcem in Frankom; to pa je vzbudilo domače razpore, vsled katerih so izgubili mnogo pokrajin na Tirolskem in Solnograškem.

A odvisnost imela je tudi solnčno stran; to potrjuje razširjanje krščanstva od nemške strani. Solnograd bil je druga Akvileja (Oglej), kajti oskrboval je z dušno hrano Korotansko, ki je obsegalo zgornji del Krajne. Za južni del do Save so skrbeli marljivi oglejski patrijarhi. Natančnejih poročil o njihovem delovanji ni zapisala „Klijo" — mati zgodovina v svojo knjigo. Gotovo je, da so pri spreobrnitvi južnih Slovencev pripomogli tudi tržaški škofje, posebno Primorcev, Krševcev in Pivčanov. Če ne drugo, potrjuje vsaj to, da ste bili dekaniji postojnska in bistriška še le 16. julija leta 1830. tržaški odvzeti; kakor vipavska goriški, naslednici oglejske škofije.

Svetlejša je zgodovina o razširjanji krščanstva v pokrajinah nad Dravo, deloma nad Savo, to je po današnjem Štirskem, Koroškem in Gorenjskem. Uže leta 630. je prišel utrehtski škof Amand k Slovencem. Ker je pa dobil nerodovitna tla, vrnil se je kmalu; kar je opravil, pozgubilo se je hitro. Več sadú je obrodil trud prvega solnograškega škofa sv. Ruperta, ki je prišel leta 696. iz Vormacije v Rezno, glavno mesto Bavarskega, k vojvodi Teodu, da bi ondi sv. vero razširjal in utrjeval. Teodo sprejme ga z veseljem, dá se s svojo družino krstiti in dovoli mu, da se sme kjer koli hoče ustanoviti. Sv. Rupert si izbere razvaline razrušene Juvavije, ki se kmalu spremeni v sedanji Solnograd; sezida cerkev sv. Petra kot stolico in samostan za menihe in druzega za nune. Od tod potuje po deželi in prestopivši meje Bavarske, pride k Slovencem, katere podučuje in krsti. V Celji vzdigne svetinje sv. Maksimilijana škofa in mučenca, s katerimi se vrne v stolico svojo Solnograd. *) Nekateri še celó trdé, da je potoval še dalje proti jugu in da je po današnjem Dolenjskem, če ne neposrednje, vsaj posrednje po svojih učencih vzvišeni nauk podučeval, kar potrjuje Št. Rupert in njemu posvečena cerkev. **) Od radosti, da prinaša njegov trud stotern sad, pokliče iz Nemčije 12 svečenikov, med drugimi Hunialda, Gizilarja in Doninga, ki so tudi v Korotanijo pridno zahajali.

Sv. Rupert, vrnivši se l. 706. v Vormacijo, ***) izroči stolico Ancogol-u, ki se pa kakor njegov naslednik Vital ne briga za Slovence. Novih učiteljev ni več v deželo; stari pa se pozgubé. Krščanstvo gré rakovo pot, dokler ne napoči v drugi polovici osmega stoletja bolja doba, to je za časa politične sužnosti naših očetov.

(Dalje prihodnjič.)

*) Huber „Christianisirung Südostdeutschlands". Zvezek III. str. 148.

**) Cerkev so gotovo sezidali pred l. 811. nemški (solnograški) duhovniki in ne pozneje oglejski patrijarhi, ki so solnograške nadškofe in duhovnike čez vse črtili.

***) Jireček „Entstehen christlicher Reiche" II. str. 103.

Narodno delovanje na glasbenem polji.

„Glasbena Matica" v Ljubljani je koncem preteklega leta se zopet oglasila z izdanjem sedmega in osmega zvezka „Zbirke slov. napevov, ubranih za čvetero ali petero moških glasov" in pa s 4 snopiči „Lavorike", zbirke moških čveterospevov in zborov". — S tem tudi v vnanji obliki jako odličnim izdanjem je izdatno pomnožila gradivo lepega narodnega petja ter še osobito čitalnicam podala krasnih pesem na izbiro, nadaljevaje od leta 1872. to, kar je l. 1848. „Slov. društev" pričelo s „Sloven. Grlico" in so potem nadaljevali Fleišman, Rihar, Vilhar. — Naj tem vrsticam dodamo iz odborovega poročila o delovanji „Glasbene Matice" leta 1879—1880 nekoliko odlomkov.

„Iz zrna zrastlo je v 9 letih torej — po vestni oskrbi — drevo, ne mogočno, a zdravo, ki dopušča upanje, da postane močno — košato. — Vspela se je „Glasbena Matica" do osiguranega stanja, ki jej daje moč, dalje delati na narodnem glasbenem polji v korist in čast domovine, ako jej tudi pičla podpora ne dovoljuje vzvišenemu, začetkom si stavljenemu cilju brzim korakom bližati se. Temu je krivo malo število članov in — bodi potoženo — slabo uplačevanje doneskov. — Ustanovitelji prepotrebnega društva za ohranjenje in kultiviranje narodne pesni in glasbe računili so pač, da je po Slovenskem nad 1000 šol in učiteljev, blizu toliko duhovnov, nad 100 društev in mnogo mnogo prijateljev petju in glasbi, takih, ki bi se zanimati mogli in morali za „Glasbeno Matico" in podpirati prelepo podjetje; ali imenik kaže 174 udov, kar drastično priča, da le malo onih, katerih bi se iskalo, se tam najde, — priča, kako zeló se je osnovateljni odbor leta 1872. motil. — Pri oskromnih dohodkih trebalo je res požrtvovalnega delovanja in stroge varčnosti, da je društvo prihranilo 2413 gold. 30 kr. skupnega imenja, ter da je ob enem zadostovalo namenu in častitim članom.

Skozi vseh 9 let so glavni funkcijonarji eni in isti ostali: predsednik g. Franjo Ravnihar, blagajnik g. Franc Drenik, tajnik g. Vojteh Valenta, in načelnik artističnega odseka g. Feliks Stegnar; in ves ta čas zvesti podpiratelji in sodelavci bili so gospodje: dr. G. Ipavec, Danilo Fajgelj, Franjo Gerbic, deloma Nedved in Förster, zlasti pa imenovani g. dr. G. Ipavec, kateri je vse svoje skladbe daroval, in v resnici bil glavni

steber, odličen dobrotnik „Glasbeni Matici“, na čemer mu bodi iskrena hvala in slava!

Glasbena matica se je vseskozi držala pravil: delati na to, da vzraste slovenska glasbena literatura, na svitlo dajati kompozicije za cerkev, šolo in dom. V 3. občnem zboru obljubljene zbirke šolskih pesni „Glasbena Matica“ ni mogla na svitlo dati; gosp. skladatelja so nekaj pesniki zadržavali z obljubljenimi pesnimi, nekaj ni bilo tvarine še dogotovljene, kajti načrt je bil jako obširen z ozirom na različne učne stopinje in razrede, zato je društvo moralo za časa skrbeti, da spravi druge muzikalije na svitlo; to pa in okoliščina, da je „Matici“ vedno manj podpore prihajalo od udov, je dalo gosp. skladatelju po dovršenem delu povod, da je sam na svitlo dal in založil lepo delo, ki je domači glasbeni literaturi na vso čast, ter ima slovenska ljudska šola prijetno dolžnost, da hvaležna ostane požrtvovalnemu gospodu skladatelju za izdanje.

Za cerkev „Glasbena Matica“ ni mnogo izdala, ker se je ustanovilo Cecilijansko društvo z odločnim namenom, skrbeti za cerkveno petje in godbo. Vendar „Glasbena Matica“ ne misli skrčiti svojega delovanja, ona bode marveč i prihodnje izdavala slovenske kompozicije za cerkev. Najobilneje oskrbela je „Glasbena Matica“ pevska društva in salon po izdavah čveterospevov in pesni sè spremljevanjem na glasoviru, ter je ustregla društvom in posameznim s potrebnim muzikalnim gradivom.“

Naj bi vrlemu društvu čedalje več dohajalo tudi finančne podpore! —

Književne stvari.

Vredništvu „Novic“ je došla z Dunaja nova nemška knjiga, zanimiva osobito onim, ki se zanimajo za časnike, ki v Avstriji in na Ogerskem izhajajo v različnih jezikih. Ime tej obširni knjigi, ki šteje 227 strani, je

„Die Publicistik der Gegenwart“.

Ona nam razklada časniške razmere v cesarstvu avstrijsko-ogerskem (die Pressverhältnisse im Kaiserstaate Oesterreich Ungarn).

Knjiga imenuje 1022 časnikov, ki izhajajo v posameznih deželah avstrijsko-ogerskih v različnih jezicih, naj so politični ali nepolitični. Vsakemu časniku je kratka kritika dodana in povedano, ali je dnevnik, tednik itd., kolika mu je naročnina, koliko naročnikov šteje itd. Da tako obširno delo ni brez pomot, ni čuda, vendar smemo reči, da so založniki te „Publicistike“ si iskali zanesljivih sodelavcev povsod. V konečnem pregledu kaže knjiga političnih katoliških časnikov 78, nekatoliških pa 230, — nepolitičnih pa 714. Cena tej knjigi, ki se dobiva v agenturi Leona Wörla na Dunaji (Spiegelgasse 12) in v vseh večih bukvarnah, je 1 gld. 80 krajc.

Česar je o različnih časnikih težko kje drugod zvedeti, zvé se iz te knjige, je tedaj priporočila vredna.

Šolske stvari.

* *Bolgarska narodna skupščina* je vkljub temu, da je vojaška dolžnost občna, sklenila, da se učitelji ljudskih šol ne jemljejo k vojakom.

* *Slovenskih dijakov* je po nam obližnjih gimnazijah in realkah, kakor je „Kres“ izračunal, najmanj 1450. Imeli bi toraj lahko pet slovenskih srednjih šol, na vsaki malo da ne tristo Slovencev.

Ni ne boj rodoljubov naših za narodnost našo nastal še le v novejših časih!

Da tudi pesniki slovenski so uže o pričetku tega stoletja nasproti vragom našim bojevali duševni boj za národne pravice naroda svojega, to nam kaže med drugim tudi priprosta pesmica iz leta 1813. Modrinjaka, župnika pri sv. Miklavžu v Ljutomerskih goricah, natisnena v zbirki Stanko Vrazovi: „Gusle i Tambura“.

Ker je prilična tudi sedanjemu, času, naj jo natisnemo, da jo beró naši nemčurji. Glasí se tako-le:

Amico Zvetkoni. *)

Akrostikon.

Zadnji človek je na svéti,
Ki svoj rod za nič drži:
Zapstonj so mu rožni cvéti;
Njemu nikaj nediší.

V nadrah maternih se shrani,
V njenoj reji se zredi;
Mačoho oslepno brani,
Mater pa za nič drži.

Erjav, kakti Judež bódi!
Naj te pes za plotom jé!
Med Slovence naj ne hodi,
Kdor je prav Slovenec né!

Ti prijatelj, Cvetko, jesi
Materne dežele cvet;
Z Dornavske Kamérske vesi,
Z lukom zrejen, pa oplet.

Kókol nesi med pšenicoj,
Ščipek raseš zmed kopriv,
Kókol strga se že s klicoj,
Ščipek pa je ves pikljiv.

O! Kak ja želim Vam vživat
Dugo, podmesečni svét!..
Primic, Šmigoc, Cvetko vivat
Dosti dosti dugo lét!

Mnogovrstne novice.

* *Kraška burja* se je na sv. treh kraljev dan zaletela dalječ okrog, a osobito je divjala v Trstu, kjer jo „Edinost“ tako-le opisuje: „Ob 4. uri popoludne je zrastla tako, da je ljudi metala, marsikedo je objel poulični kamen, da ga ni treščila ob zid. Stražniki javne varnosti so imeli polne roke, na bolj nevarnih krajih so spremljali ljudi. Okna so žvenketala, kakor bi se dvajsetice razsipale, korci raz streh so pádali; na železnici je prevrgla burja dva prazna vagona in na nadzorništveni hiši razkrila streho. Podirala je dimnike, ták se je zvalil pri necem peku v pritlično pekarijo, prebil je streho ter hudo poškodoval dva pekovska fanta, da so ju morali v bolnico nesti. Več hišam je olupila namet. Brzojavne poteze so ležale na ulicah zamotane. Več ljudí je bilo deloma hudo, deloma lahko ranjenih, ker jih je burja neusmiljeno po tleh pometala. Nekega moža je burja v morje vrgla; ko mu je bližnja ladija sunila čoln, da se otme, prebrnil je silni piš čoln in moža, ki se je za-nj prijel, pogreznil v mrzli grob. Nek kapitan Lloydovega parnika je hotel iti na parnik, pa tudi njega je pomela burja v morje, vendar so ga

*) „Prijatelju Cvetku“. Cvetko, prijatelj Modrinjakov, bil je župnik v Ptuji.

hitro smrti oteli mornarji. Prebrnila je mnogo kočij in tudi tramwaj. Na morju pa je bilo strašno, ko siratka je bilo penasto. Več ladij je na jambore potegnilo zastavo, kažoč, da so v nevarnosti. Piloti so imeli obilo nevarnega posla. Verige, ko noga debele, trgale so se kakor tanke niti, vrvi so pokale kakor pajčevina in ladije so v nekaterih krajih skupaj butale. Veliko amerikansko ladijo je burja zagnala daleč v plano morje, kotke so orale po morskih tleh in niso mogle pravega zatika dobiti; trabakola, naložena s prahom za avstrijsko vojaško mornarico, izgubila je sprednji jambor. Neko veliko prihajajočo ladijo je bilo popoludne videti, a nič se ne vé, je li srečno kam dojadrala ali ne. V Piranu je butila ob breg grška ladija „Evangelista", iz Trsta je odplul takoj majhen parnik z rešili. Povsod je naredila burja škodo, zelje je iz njiv rovala in glave daleč po zraku nosila; bila je strašna noč, hiše so se tresle, kakor bi bil potres."

* *Dekletu, ki hoče biti dobra žena,* daje mati v Arabiji te svete: „Sedaj zapuščaš one, kateri so te rodili; greš iz gnjezda, katero te je dolgo čuvalo, iz katerega si se vzdignila, da si se naučila hoditi. Združiti se hočeš z možem, katerega še ne poznaš; svetujem ti, da si mu sužnjica, ako hočeš, da bode on tebi sluga; bodi zadovoljna z malim, pazi zmerom na ono, česar v njegovih očeh zapaziš, in glej, da on nikdar pri tebi ne zapazi kakega hudobnega dela; hrani ga in brani, varuj ga, kedar spi, kajti glad provzročuje nezadovoljnost in nespanje dela človeka čmernega. Skrbi za imetek moža, bodi z njegovimi ljudmi dobra. Ne raznašaj domačih reči na tuje jezike in ne govori laži; za njegove skrivnosti bodi nema; kedar je on vesel, ne bodi ti tužna, in kedar je on žalosten, ne razodevaj ti svoje radosti. Če se bodeš ravnala po mojih besedah, bode te blagoslovil Alah, in pričakuj, da bodeš srečna."

Naši dopisi.

Z Dunaja 16. jan. — „Sic transit gloria mundi" — si morajo nemški liberalci zdaj o sebi reči, ko so videli, da jim je tudi zadnja rovarija spodletela — gonja kmetov zoper ministerstvo in konservativno večino državnega zbora. Le še eno bilko imajo, na kateri visijo nade liberalcev in ta je, da pričakujejo razdora konservativne stranke, da jim on pomaga, da zopet pridejo „na konja". Al varajo se, kajti naša stranka ne dela politike — brez prevdarka. — Kakor je nas, tako gotovo je tudi Vas iznenadila uradna „Wiener Zeitg.", ki je včeraj prinesla novico, da sta minister pravosodja baron Streit in pa minister trgovstva vitez Kremer stopila iz ministerstva in da je na mesti Kremerja imenovan baron Pino za ministra trgovstva, dr. Pražaku pa je izročeno vodstvo ministerstva pravosodja. Tem bolj je nas iznenadilo to imenovanje, ker par dni poprej je dunajski dopisnik „Politike" poročal, da je imel z grofom Taaffe-om pogovor in da mu je ta zatrdil, da o nobeni, tudi o parcijelni ministerski krizi ni duha ne sluha (absolut keine Rede). Po takem ali minister sam ni vedel, pri čem da je, ali da je dopisnik le otrobe vezal, da bi celo stran papirja napolnil, kakor je večidel navada pri tacih časnikih, ki vsak dan izhajajo in sila pritiska vrednike, da vsakojake dnevne drobtine po ulicah pobirajo, da le napolnijo list. Drugače si mi „Politikinega" poročila o razgovoru z grofom Taaffe-om o ministerski krizi tolmačiti ne moremo. Dunajska „Wiener Zeitg." je, kakor rečeno, 15. dne t. m. objavila dovršeno krizo. Imenovanje dr. Pražaka za „voditelja" ministerstva pravosodnega, a ne odločno za ministra pa zopet kaže, kako rahlo postopa grof Taaffe, da nikogar ne uznemiri, kajti dr. Pražak je Čeh in Slovanom priljubljen. Ali ima bar. Pino, pred Pretisom ces. namestnik v Trstu, posebno spretnost o trgovstvu, ne vemo, o tem pa se menda ne motimo, da je Taaffe-u ves udan. — S tako ponovljenim ministerstvom stopi vlada pred državni zbor, ki se prične 18. dne t. m. — V zbornico gospôsko ni še imenovanih novih gospodov, ki bi nekoliko spremenili sedanji obraz tej zbornici, kateri je dozdaj bil komandant Schmerling, zagrizeni protivnik Taaffe-ove politike. — Popis ljudstva je tudi tukaj končan. To vam je tukaj zarad „občevalnega jezika", kakor povsod, laži na cente. 13. dne t. m. je bil razglašen resultat popisa vseh dunajskih okrajev, po katerem ima Dunaj 707.532 stanovnikov, po takem 100.018 več, kakor po popisu od leta 1869.

Iz Ljubljane. — Naši državni poslanci so v ponedeljek se podali na Dunaj v državni zbor. Vošili smo jim pri odhodu „dobro srečo", da bi narodu našemu priborili, kar mu gre o narodnih zadevah in česar potrebuje za telesni blagostan.

— Danes zjutraj je prišel gosp. deželni predsednik Winkler z Dunaja v Ljubljano nazaj, kamor se je podal danes teden. — Prihodnjo soboto bode pri njem velika soareja s plesom.

— Dvorni svetnik vitez dr. Kaltenegger, ki je uže več dni na Dunaji, da ondi prevzame opravila svoje nove službe, se ni še vrnil v Ljubljano nazaj.

— (*Iz odborovih séj družbe kmetijske 12. decembra l. l. in pa 2. januarija t. l.* — Konec.) Gosp. Jerič, prvomestnik čebelarskega društva, je odboru izročil poročilo o lanskem shodu nemških in avstrijskih čebelarjev v Koloniji, katerega se je tudi on z državno popotno podporo udeležil; odbor sklene, da bo to poročilo predložil sl. ministerstvu kmetijstva; gosp. Jerič pa je obljubil v „Čebeli" podati poročilo bistvenih stvarí onega shoda. — Vsled poročila kmetijske podružnice v Senožečah se sklene, ker je pravilni čas upravništva sedanjega podružničnega odbora uže davno potekel, da se priredijo nove odborove volitve. — Prošnji dveh novih sirarskih zádrug v Bohinji (v Jereki in Podjelu) za državno podporo prvih potrebščin se s toplim priporočilom izročite sl. ministerstvu kmetijstva. — Potopis gosp. Mesarja, prvomestnika podružnice kmetijske bohinjske, o sirarskem podučevanji lanskega leta se izroči z računskim poročilom sl. ministerstvu kmetijstva. — Ogersko ministerstvo kmetijstva prosi odbor, naj mu naznani, kje in kedaj se bodo na Kranjskem preiskavali privatni plemenski žebci, ker vlada ogerska želí težjih (noriških) žebcev za pleme nakupiti; odbor je ministerstvu vstregel z odgovorom. — Poročilo g. župnika Kosmača o senožeškem močilu se izroči močvirskemu odboru v presojo. — Prošnja gospodarja Jož. Želka iz Male pristave za državno podporo zboljšanega gozda in pašnika se sl. ministerstvu kmetijstva izroči s priporočilom. — Vsled poročila gospoda Ogulina, po katerem bi za odvrnitev trtne uší od dolenjskih vinogradov koristno bilo omisliti si grozdnih pešek amerikanskih trt, se sklene, od sl. ministerstva kmetijstva pozvedeti, ali bi na podlagi dosedanjih skušinj se priporočala setev amerikanskih grozdnih pešek. — Za ude družbe kmetijske so bili sprejeti na predlog podružnice metliške gospodje: Jenko Ludovik, kaplan, Malenšek Martin, kaplan, Šetina Franjo, učitelj, in Zaman Andrej, kaplan, vsi iz Črnomlja, — Ogrinc Viljem, c. kr. okrajni sodnik, Papa Franjo, nadučitelj, Šturm Venceslav, učitelj, in Trček Mihael, učitelj, vsi iz Metlike; — na predlog podružnice

radoljiške gospodje: Apih Anton in Kolman Janez, posestnika iz Zapuš, in Zupan Matevž, posestnik iz Breznice; — na predlog centralnega odbora g. Brulec Franjo, župnik v Veliki dolini.

— (*Iz seje močvirskega odbora 30. decembra u. l.* Konec.) Potem poroča g. Potočnik o zadevi 2. a) predsednikovega poročila, v katerem je nasvetovano, da se to delo prepusti tistemu inženirju, ki bo o svojem času velike načrte za osušenje celega močvirja delal, in pristavlja temu le toliko, da se morajo uže pri Polhovem gradcu jezovi delati, da Gradašica in Maligraben ne bodeta zasipala Ljubljanice s peskom; — o zadevi b) za odpravo Udmatskega jeza prebere mnenje inženirjev (Klemenčiča, K. Potočnika, Wagnerja in Wičelna), v katerem je enoglasno izrečeno, da tega jezú, če se popolno tako dela, kakor je v stavbeni pogodbi določeno, namreč, če se odpre zatvornica, kedar je velika voda, ni treba koj podreti, ampak še le po dovršenem drugem delu načrta izvedencev, vendar pa priporoča gosp. Potočnik in odbor temu pritrdi in sklene, da se ima po c. k. deželni vladi predložiti prošnja c. k. ministerstvu poljedelstva, naj ukaže bivšim izvedencem, da izrečejo jasno in na nedvomljiv način svoje mnenje o tem predmetu. — O zadevi 3. zastran jezovih predorov železnice priporoča gospod deželni glavar, naj se izvoli pododsek 3 odbornikov, ki naj pregleda dotična pisma, kaj ima južna železnica o tej zadevi storiti; ta predlog obveljá. — Nasvet za imenovanje začasnega kulturnega inženirja po razpisanem konkurzu se z večino 2 glasov sprejme. — Nasvèt, naj se postavijo čuvaji za varstvo naprav za dovod in odvod vode in poljá, se sprejme tako, da se izvoli odsek 6 udov, ki ima natanko določiti, kakošna bo njih služba in delokrog. — Nasvèt, naj se plača priklada 40 kr. na hektar, se sprejme s to premembo, naj se plača 30 krajc. — Konečno izreče prvomestnik gospodu deželnemu glavarju za njegovo osobno delovanje pri sejah odborovih toplo zahvalo v imenu močvirskega odbora; gospod deželni glavar se isto tako s toplo besedo zahvaluje za to častno priznanje ter zagotovlja, da ga hoče zmerom podpirati. Potem se seja končá.

— (O *Matičinih knjigah za leto 1880.*) odgovarjamo na nekatera vprašanja to-le: Natisnena in vezana je: 1) knjiga „Vpliv vpijanljivih pijač na posamni človeški organizem in na človeško družino v obče“, spisal dr. M. Samec, — 2) knjiga „Oko in vid“ s podobami; spisal J. Žnidaršič, je tudi uže natisnena in vezana, — 3) knjiga „Kopitarjeva spomenica“ na 12 pôlah, ki jo je vredil prof. Marn, je uže tudi tiskana, — 4) knjige: „Letopis“, ki ga je vredil dr. Jan. Bleiweis, bode obsegal 25 pôl, je natisnenih uže 19 pôl, in ko bode natisnen imenik Matičinih udov, katerega vredba je po likvidacijskem operatu veliko trudapolnega dela prizadjala, so dovršene vse 4 knjige, ki jih za leto 1880. dobijo društveniki, ter se jim prve dni prihodnjega meseca dopošlejo.

Iz pisarnice Matičnega odbora.

— Iz občine Dolenjevasí na Dolenjskem se nam poroča, da dva nemaniča iz Nemške vasí se hočeta ženiti z dvema ženskama, ki tudi prav nič nimate. Županstvo se po pravici na vso moč brani tem nadlogam, al se ve da kaj pomaga, če pri deželnem odboru vsled prenesrečne postave dobita ženitovansko oglasnico! Lansko leto je dr. Bleiweis zopet v deželnem zboru predlagal načrt postave, po kateri naj se omejí svobodno ženitovanje in županstvom pravica dá, zabraniti beraške zakone, — al vsi govori poslanca Kluna, Pakiza, dr. Zarnika in dr. Bleiweisa odbili so se na skali „liberalizma“, katerega so zagovarjali vitez Gariboldi, vitez Vesteneck, dr. Schrey in Karol Lukman — cvet nemških liberalcev. Naj bi ti gospodje zdaj obilne dote ali vsaj službe dali imenovani beraški čvetorici, da si more kruha služiti, potem še le bomo videli, ali so res liberalni človekoljubi, kedar njih mošnjo zadeva liberalizem, — na stroške občinam je pač lahko liberalno kljuso jahati!

— („*Slovenskega Pravnika*“) 1. list, ki ga izdaje in vreduje dr. Alf. Moschè v Ljubljani in izhaja vsaki mesec na 2 polah, je prišel 15. dne t. m. na svetlo. Po uvodu z naslovom: „Kaj hočemo?“ so članki prvega lista ti-le: „O naših pravnih razmerah. Pridržanje samostalnega preganjanja kaznjivih dejanj v glavni obravnavi. Motenje v mirni posesti. Sokrivda pri pobojih. Forum contractus in dokaz njegov. Vknjižba servitut in realnih bremen. Meja sodnikove oblasti v oficijoznem postopanji. Ali so slovenske razsodbe sodnijam dovoljene ali ne? Kolekovanje. Raznosti.“ — Po takem kaže obseg 1. lista mnogovrstno znanstveno gradivo.

— Ravnokar nam je iz Zagreba došla krasna knjiga z 18 slikami, ki jo je v hrvatskem jeziku v pouk vinorejcem na svitlo dal naš častiti rojak gosp. Franjo Kuralt, tajnik hrv.-slav. gospodarskega društva pod naslovom „Trsna uš ili Philloxera vastatrix“. — Drugi pot govorimo več o tej poučni knjigi, kakoršne bi tudi v slovenskem jeziku želeli za naše vinorejce.

— Gospod J. Rozman, dosedaj katehet mestnih šol ljubljanskih, je od deželne vlade imenovan za fajmoštra pri sv. Jakobu v Ljubljani. Naslednik v ljudskih šolah mu bode menda gosp. Janez Gnjezda, do zdaj prefekt v knezoškofijski Alojznici.

— (*Na srednjih šolah*) bode konec prvega polletja v soboto 12. februarija.

— Zima, ki se je v pondeljek z mrazom 15 stopinj R. napovedala, je danes zopet do 3 stopinj odjenjala.

— Dr. Pestotnika, primarija tukajšnje deželne bolnišnice, so danes zjutraj mrtvega našli v njegovem stanovanji; umrl je nagle smrti za mrtudom.

— (*Na korist po potresu nesrečnim Zagrebčanom*) napravijo prihodnjo nedeljo, 23. dne t. m. v deželnem gledališči dramatično društvo, telovadno društvo „Sokol“ in pa čitalnični pevski zbor veliko akademijo s sledečim programom: 1. Telovadba na drogu. 2. Petje. 3. Gledališka igra. 4. Marmorni kipi: a) Ajaks in Polydoros, b) Umirajoči borilec (originala teh dveh predstav sta v Rimu), c) Plen Sabinke, kipi Giovani da Bologna iz let 1524–1608 (Florenca), d) Merkur, kipi Giovani da Bologna (Florenca), e) Herkul in Likas iz Benedek, f) Laokoon, grupa kipov Aleksandra in Polydorosa. Blagi namen in izborni program bosta gotovo gledališče napolnila v vseh prostorih.

— (**Opomnja našim kmetovalcem.**) Zadnji čas je, da se oglasí v pisarnici družbe kmetijske, kdor želí semena ruskega lanú, ki je po obilnih skušnjah pri nas, na Štajarskem in drugod potrjen, da presega naš domači lan.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev se je zopet odprla včeraj. Kakor se iz časnikov liberalne stranke razvidi, ne bode to novo zasedanje brez hudih bojev, katere nameravajo ustavoverci.

— V prvi seji včeraj je v obravnavo prišla postava zoper oderuštvo. Prvi govornik se je oglasil poslanec Greuter, ki ni zadovoljen s predlogom odsekovim; govorila sta poleg njega tudi vitez Schneid in Schöffel z veliko pohvalo.

— „Wien. Zeitg.“ objavlja, da je Nj. veličanstvo cesar imenoval za dosmrtne ude zbornice gosposke: velikega posestnika grofa Franja Coudenhove-a, tajnega svetnika barona Maksa Gagern-a, tajnega svetnika br. Helferta, profesorja Randa, benediktinskega opata Rotter-a, grofa Friderika Schönborna, velikega posestnika grofa Seilern-a, grofa Stadnickega, profesorja Szuiskega, velikega posestnika Tarnovskega, sekcijskega predstojnika Tomašek-a in mestnega predsednika v Krakovem Zyblikievič-a.

— Cesarjevič Rudolf, katerega poroka je preložena na poznejši čas, pojde začetkom prihodnjega meseca v Sirijo, Palestino in naposled v Egipt, kjer se za njegov sprejem uže delajo velike priprave. Podkraljeva palača Ras Eltin se zdaj v ta namen olepšuje, in najkrasnejša ladija khediva egiptskega „Machrussa“ po imenu, bode našega cesarjeviča naslednika vozila po sueškem kanalu. Okolo velike noči se potem baje vrne visoki poiovalec nazaj na Dunaj.

— „Wiener Allg. Zeitg.“ hoče vedeti, da državno vojno ministerstvo bode skoro oklicalo ukaz, po katerem vojaki vprihodnje ne smejo več imeti obraščene brade, ampak da si jo, kakor poprej, morajo briti dati. —

— Razglašena je nova postava o davku za zádruge (Genossenschaften). Razen mnogih olajšav smemo s hvalo omeniti, da prihodnjič pridobitne in gospodarske zádruge in založnice ostanejo proste dohodninskega davka, če njih letni čisti dohodek manj znaša kot 300 gold.; pa tudi tiste zádruge, ki donašajo čez 300 gold. čistega dohodka, so za prvih 1000 gold. obložene le s tremi desetinkami, za drugi 1000 le s petimi desetinkami, in še le za veče dohodke so davku podvržene. Ta postava veljá tudi za preteklo leto 1880.

— Vsled naredbe finančnega ministerstva od 10. oktobra 1880. leta, št. 13., drž. zak. vpeljani so bili z novim letom 1881. novi koleki (štempeljni). Samo eno- in dvakrajcarske časopisne marke ohranile so se še poprejšnje. Novi koleki razločujejo se od dosedanjih samo v tem, da nosijo na spodnjem barvanem polji letnico izdaje (1881). Dosedanji koleki odtegneni bodo razprodajanju dne 31. prosenca 1881. Kdor bode toraj stare koleke rabil, zapade nasledkom, kateri so zapreteni v pristojbinskem zakonu. Stari neporabljeni koleki zamenjavali se bodo z novimi pri davčnih uradih do 30. aprila 1881. l. Za 30. aprilom pa se poprejšnji koleki ne bodo niti zamenjavali, niti plačevali.

— Revolucijonarni „Don Quexote“ Schönerer, kakor ga „Tribüne“ imenuje, je razglasil te dni poziv za ustanovljenje posebnega narodnega društva, kateri bi imel za podlogo program, kakoršnega je prusko nemška stranka razvila v zaprtih prostorih v Sofien-Saalu na dunajskem parteitagu. Ta program ima več toček, v bistvu meri pa vse skup odločno in izrečno v Prusijo. Schönerer izrekoma zahteva, naj se Avstrija združi tesno s Prusijo. To je pač očitno veleizdajstvo! Nam naj je to v tolažilo, da so se liberalni avstrijski prekucuhi tudi kroni pokazali v pravi podobi!

Hrvatsko. Iz Zagreba. — V seji deželnega zbora 18. dne t. m. je bila naznanjena volitev 12 odbornikov kraljevinskega odbora; izvoljeni so: Matej Mrazović, Nikola Krestić, dr. Subotić, grof Ivan Drašković, Dragotin Mihalović, grof Rudolf Erdödy, biskup Pavlešić, biskup Teofan Živković, Josip Miskatović, Ivan Vončina, Mirko Hrvat in Svetozar Kušević.

Francoska. — Tu je umrl Blanqui, rudečkar najhujše vrste, ki je prebil 40 let svojega življenja v ječi. Pogreba njegovega se je vdeležilo 20.000 ljudi, pa je bilo vse mirno.

Angleška. — Nemir na Irskem traja nadalje. Prestolni govor, s katerim je bilo odprto zborovanje parlamenta, obeta, da se bo tu kaj storilo s silo, pa tudi na postavnem potu se bodo zgodile premembe, da se vravnajo razmere med gospodarji in najemniki ter olajšalo stanje kmetov. Tudi palica pri vojaštvu in mornarstvu se bo odpravila. Še le zdaj! — V Afriki imajo Angleži še zmiraj vojsko z Boerci. — V Lancastru so se uprli delavci v premognih jamah in 5000 jih neče dalje delati, dokler se jim plača ne zviša. Med delavci, ki še delajo, in med onimi, ki se puntajo, prišlo je do velikega tepeža, pri katerem je bilo tudi več policistov ranjenih.

Laška. — Z Rima poroča „Diritto“ o turških zadevah, da se Turčija noče podvreči razsodbi evropskih vlad in je njihovim poverjenikom rekla, da zato ne, ker je Turčija samostojna, neodvisna, ker so razmere nekaterih njenih dežel in prebivalcev temu nasprotne. Kaj bo zdaj, se še ne vé.

Turčija. — „Agence Russe“ potrjuje to, da so vse velevlasti na zahtevanje Francoske v Carigradu in Atenah skupno stavile predlog o razsodbi homatij. Turška vlada pa je zavrgla tak predlog, pač pa želí, da bi se v tej zadevi obravnavalo v Carigradu. Iz tega se vidi, da hoče turška vlada vprašanje grško zavleči, kakor je svoj čas zavlekla ulčinjsko zadevo. Francoska misli, da berolinske pogodbe ne veljajo več, „Ag. Russe“ pa opomni, da je Turčija takrat, ko so se jej naznanili berolinski sklepi, ravno takih misli bila, a da so takrat vse evropske vlade, toraj tudi francoska, ustavile se temu. Toraj bo zopet treba krepko stopiti na noge vsem, predno bo rešeno grško vprašanje.

Rusija. — Kaže se, da bodo prišli za katoličane v Rusiji boljši dnevi, ruska vlada je imenovala uže svojega zastopnika pri papežu. Tudi to je dobro znamenje, da je car kardinalu Jacobini-ju podelil véliki križ Aleksandrovega reda z dijamanti. Govorí se celó o tem, da se bo med Rimom in Rusijo skoro sklenila posebna verska pogodba (konkordat).

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ na strani 15. v članku „Deželne dobrodelne naprave v Ljubljani“ v 2. vrsti namesto „v norišnici“ beri „v bolnišnici,“ — v 3. vrsti pa namesto „v blaznišnici“ beri „v blaznici.“

Žitna cena

v Ljubljani 19. januarija 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 59 kr. — banaška 10 gold. 75 kr. — turšice 6 gold. 40 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rží 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.